

8 Νοεμβρίου 2022

«Η συμβολή των Μικρασιατών στην παιδεία, τον πολιτισμό και τις επιστήμες»: Αφιέρωμα στο «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει...»

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα / Πολυμέσα - Multimedia

Με αφορμή τα 100 χρόνια από την Μικρασιατική Καταστροφή, παρουσιάστηκε η παιδεία στον Μικρασιατικό Ελληνισμό και η συμβολή των Μικρασιατών επιστημόνων στα θεμέλια των επιστημών.

Εσπερίδα αφιερωμένη στην συμβολή των Μικρασιατών στην παιδεία, τον πολιτισμό και τις επιστήμες, σε συνέχεια της σειράς συναντήσεων με γενικό θέμα «1922-2022: 100 χρόνια μνήμης Μικρασίας», πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 6 Νοεμβρίου, στο Πνευματικό Κέντρο του Ιερού Ναού Ευαγγελιστρίας Πειραιώς, στο πλαίσιο του προγράμματος «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει...».

Η εκδήλωση διοργανώθηκε σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Επιστημόνων Πειραιώς (Σ.Ε.Π.) και συμμετείχαν η κα Αρχοντία Παπαδοπούλου, Φιλολόγος, Ιστορικός, Πρόεδρος της Ενώσεως Μαγνησίας Μικράς Ασίας και ο κ. Παναγιώτης Χαρατζόπουλος, Φυσικός MSc, MEd, Πρόεδρος του Σ.Ε.Π.

Η συνάντηση, μεταδόθηκε από το διαδίκτυο, μέσα από το κανάλι του «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει...» στο YouTube.

Η κα Παπαδοπούλου ανέπτυξε το θέμα: «Η Παιδεία στον Μικρασιατικό Ελληνισμό». Σημειώνοντας αρχικά, πως οι προσωκρατικοί Έλληνες φιλόσοφοι, έκαναν τα πρώτα ερωτήματα για την ύπαρξη του φυσικού κόσμου, της ουράνιας σφαίρας, αλλά και για θέματα ηθικών αξιών και σεβασμού του ανθρώπου, διατυπώνοντας θεωρήματα και αξιώματα στα οποία βασίζεται η παγκόσμια επιστήμη και ακόμη τα χρησιμοποιεί.

Επικεντρώθηκε η κα Παπαδοπούλου στη συνέχεια, στην περίοδο από την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 1922. Και παρατήρησε ότι παρά το γεγονός ότι έφυγαν οι πλέον μορφωμένοι άνθρωποι από την Κωνσταντινούπολη, λίγο πριν την άλωση και έφτασαν στην δύση δημιουργώντας την αναγέννηση, όμως μετά τους πρώτες αιώνες της άλωσης, η παιδεία άνησε στην Μ. Ασία.

«Πρωτοστάτησε σε αυτό ο ιερός κλήρος και ο εκάστοτε Πατριάρχης, ο εθνάρχης του υπόδουλου γένους, έδινε το έναυσμα και την προτροπή για την δημιουργία και λειτουργία σχολείων και σχολών στην καρδιά της οθωμανικής αυτοκρατορίας και σε όλες τις πόλεις, ακόμα και τα πιο απομακρυσμένα χωριά.»

Μεγάλες σχολές υπάρχουν στην Κωνσταντινούπολη, όπως η Μεγάλη του Γένους Σχολή, η Σχολή της Χάλκης, εμπορικές σχολές. Πηγαίνοντας προς τον Πόντο, υπάρχει το μεγάλο Φροντιστήριο της Τραπεζούντας, το οποίο φιλοξενούσε μαθητές από τον ευρύτερο μικρασιατικό χώρο και το απολυτήριο του είχε ισχύ ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος.

Οι μεγάλες Μονές του Πόντου, Παναγίας Σουμελά, Βαζελώνος, Περιστερεώτα, αποδείχθηκαν φάροι της Ορθοδοξίας και της ελληνικής παιδείας. Αρρεναγωγεία λειτουργούσαν στην Αργυρούπολη, την Κερασούντα, την Αμάσεια και όλες τις μεγάλες πόλεις.

Οι Μικρασιάτες Έλληνες είχαν πρωτοστατήσει στην δημιουργία παρθεναγωγείων, θέλοντας και τα κορίτσια τους να έχουν μία μόρφωση. Από αυτά αποφοιτούσαν οι διδασκάλισσες οι οποίες μαζί με τους άρρενες δασκάλους, σήκωναν στους ώμους τους, την διατήρηση της εθνικής συνείδησης, της πίστης και της γλώσσας, σε ολόκληρο τον μικρασιατικό χώρο.

Η κα Παπαδοπούλου στάθηκε ιδιαίτερα στο Κολλέγιο Ανατόλια στην Μερζιφούντα του Πόντου, ένα καταπληκτικό σχολείο, αναφερόμενη σε ένα τραγικό γεγονός, εθνικής σημασίας, όταν το 1919 ο Κεμάλ απαγόρευσε σε μαθητές του Κολλεγίου να συμμετάσχουν σε ποδοσφαιρικό αγώνα με φορεσιά που θύμιζε ελληνική σημαία. Οι μαθητές και οι καθηγητές παράκουσαν την εντολή, συνελήφθησαν και απαγχονίστηκαν στην Αμάσεια του Πόντου.

Στο περίφημο Αϊβαλί , στο πλούσιο αυτό μέρος που κατοικούσαν μόνο Έλληνες, υπήρχε μακρά παράδοση παιδείας, με προεξάρχουσα την ονομαστή Ακαδημία των Κυδωνιών, όπου δίδαξαν μεγάλοι διδάσκαλοι του γένους, κληρικοί και λαϊκοί, και απέκτησε πανελλήνια φήμη.

Περίφημη ήταν η Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης, όπου εκτός από το διδακτήριό της, συντηρούσε μουσείο με αρχαιολογικά ευρήματα, πάπυρους ρωμαϊκούς και βυζαντινούς, και μία συλλογή από 3.000 νομίσματα αρχαία και βυζαντινά, που όλα αυτά καταστράφηκαν τον Σεπτέμβριο του 1922, ενώ στην Σμύρνη λειτουργούσαν και άλλες σχολές και μάλιστα και ιδιωτικές.

Το Φιλολογικό Γυμνάσιο της Σμύρνης, είχε διευθυντή τον μεγάλο διδάσκαλο του γένους. Κωνσταντίνο Κούμα, ο οποίος έφτιαξε μία καταπληκτική βιβλιοθήκη την οποία κατέκαψαν οι Τούρκοι το 1821 ως αντίποινα, τον κυνήγησαν και φυγαδεύτηκε για να γλυτώσει. Είναι ενδεικτικό της διδασκαλίας του, ότι τα πειράματα φυσικής και χημείας, δεν τα έκανε μόνο στους μαθητές του, αλλά και στους περίοικους της Σμύρνης.

Το Ιωνικό Πανεπιστήμιο της Σμύρνης ήταν ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα το οποίο συστήθηκε χωρίς όμως να λειτουργήσει ποτέ, με ιδρυτές τον Γεώργιο Ιωακείμογλου, καθηγητή φαρμακευτικής και τον μεγάλο μαθηματικό Κωνσταντίνο Καραθεοδωρή.

Εκτός των σχολείων, υπήρχαν οι φιλεκπαιδευτικοί σύλλογοι που βοηθούσαν το έργο τους, ενώ λειτουργούσαν βιβλιοθήκες, κάτι μοναδικό για την εποχή, όπως επίσης και τυπογραφεία με σύγχρονα μηχανήματα. «Όλα αυτά δείχνουν ότι προετοιμάζονταν οι νέοι Έλληνες, για να αποκτήσουν ελευθερία και ανεξαρτησία. Γιατί τα σχολεία, οι βιβλιοθήκες και τα τυπογραφεία, είναι δείγματα μίας ελεύθερης και φιλελεύθερης πολιτείας.»

Ο κ. Χαρατζόπουλος στην εισήγηση του, ανέπτυξε το θέμα: «Η συμβολή των Μικρασιατών Επιστημόνων στα θεμέλια των Επιστημών -Από τους Ίωνες θετικούς φιλοσόφους έως τον Καραθεοδωρή και την ίδρυση του Ιωνικού Πανεπιστημίου».

Αξιοποιώντας την βιβλιογραφική έρευνα, ξεκίνησε από την αρχαιότητα και τους Ίωνες θετικούς φιλοσόφους, φθάνοντας μέχρι τις απαρχές του 20ου αιώνα, για να αναδείξει την συμβολή των θετικών επιστημόνων που έζησαν και μεγαλούργησαν στην Γη της Ιωνίας-Μικρασίας στη θεμελίωση αλλά και στην εξέλιξη των θετικών επιστημών.

Ο Θαλής ο Μιλήσιος είναι ο πρώτος φιλόσοφος, επιστήμονας και μαθηματικός, που είχε σκέψη μηχανικού, ενώ διέθετε γνώσεις σε θέματα Πολιτικής, Αστρονομίας, Οικονομίας και Γεωλογίας. Ανήκε στους Επτά Σοφούς της αρχαιότητας, ανακάλυψε και διατύπωσε πολλά θεωρήματα της Γεωμετρίας. Είναι ο θεμελιωτής του ηλεκτρισμού ανακαλύπτοντας το «ήλεκτρον» και τις ιδιότητές του, ενώ υπήρξε ο πρώτος που συνέλαβε την ιδέα, ότι οι ιδιότητες της ύλης προέρχονται από

περιορισμένο αριθμό ιδιοτήτων.

Ο Αναξίμανδρος ο Μιλήσιος είναι ο πρώτος φιλόσοφος, του οποίου σώζονται φιλοσοφικά κείμενα. Συνέλαβε την ιδέα του απείρου, που το θεωρούσε γενεσιουργό αιτία όλων, εργάστηκε σε θέματα Γεωγραφίας και ειδικότερα χαρτογράφησε τη γνωστή τότε Γη, ασχολήθηκε με την μέτρηση των διαστάσεων της Σελήνης, του Ήλιου και της Γης, ήταν υπέρμαχος της θεωρίας, ότι η Γη αποτελεί το κέντρο του Σύμπαντος, ενώ διατύπωσε τη θεωρία, ότι η κίνηση των πλανητών μοιάζει με την κίνηση ενός τροχού.

Ο Ηράκλειτος διατύπωσε την αρχή ότι δεν υπάρχει μόνιμη πραγματικότητα αλλά η μόνη πραγματικότητα είναι η αλλαγή. Δίδασκε, ότι κάθε οντότητα ενσωματώνει τα αντίθετα, και ότι η μόνη πραγματική κατάσταση είναι η μεταβατική. Τέλος, διατύπωσε τις φιλοσοφικές του θεωρίες, οι οποίες σχετίζονται με την προέλευση του κόσμου και με τον άνθρωπο.

Ο Αναξαγόρας ο Κλαζομένιος, ήταν σπουδαίος αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος και αστρονόμος. Ανέπτυξε θεωρίες για το φαινόμενο των εκλείψεων της Σελήνης, υποστήριζε ότι η αρχή όλων των κινήσεων είναι ο νους, ενώ πίστευε, ότι κάθε ον του φυσικού κόσμου περιέχει σε μικρή αναλογία τμήματα όλων των φυσικών υποστάσεων, αποτελώντας έτσι μια μικροκοσμική εικόνα του μακροσκοπικού Σύμπαντος.

Ο Λεύκιππος ήταν Έλληνας φιλόσοφος, δάσκαλος του Δημόκριτου και εισήγαγε την ατομική θεωρία. Διατύπωσε τη θεωρία, ότι η ύλη αποτελείται από άτομα, τα οποία δημιουργήθηκαν αυτόματα και τυχαία, υποστήριζε ότι το Σύμπαν έχει σφαιρικό σχήμα, ενώ πίστευε και αυτός, όπως και ο Αναξίμανδρος ο Μιλήσιος, ότι η γη βρισκόταν στο κέντρο αυτού του σφαιρικού Σύμπαντος.

Ο Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή, θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους μαθηματικούς του 20ου αιώνα και μια σπουδαία προσωπικότητα με ευγένεια, σεμνότητα, μετριοφροσύνη, πραότητα, χιούμορ. Μετά από εξετάσεις γράφτηκε σε μία στρατιωτική σχολή στο τμήμα των μηχανικών, όπου θεωρήθηκε ένας χαρισματικός και λαμπρός φοιτητής. Κατάλαβε πόσο μεγάλη γοητεία και επιρροή ασκούσαν επάνω του τα Μαθηματικά και αυτό ήταν η αφορμή, ώστε να αποφασίσει να εγκαταλείψει το επάγγελμα του μηχανικού και να πάει στη Γερμανία για να σπουδάσει Μαθηματικά.

Η φήμη του ως σπουδαίου μαθηματικού τον έφερε σε φιλική και επαγγελματική επαφή με άλλους μεγάλους ομολόγους της εποχής του όπως ο Μαξ Πλανκ, ο Σβαρτς, ο Φρομπένιους, ο Σμιτ κ.ά. Ιδιαίτερη, όμως ήταν η σχέση που συνέδεε τον

Καραθεοδωρή με τον Άλμπερτ Αϊνστάιν, με τον οποίο διατήρησε μια επιστημονική σχέση, στηριγμένη στην αλληλοεκτίμηση και σεβασμό.

Ο Καραθεοδωρή άρχισε να συγγράφει επιστημονικές μελέτες ήδη από τον καιρό που εργάζονταν ως μηχανικός στην Αίγυπτο.. Η συμβολή του στη Θεωρητική Φυσική ήταν ουσιαστική, επίσης σημαντικότερη ήταν και η συμβολή του στη μαθηματική θεμελίωση τομέων της Φυσικής όπως η Θερμοδυναμική, η Γεωμετρική Οπτική, η Μηχανική και η Σχετικότητα.

Ο Γεώργιος Ιωακείμογλου υπήρξε Έλληνας ιατρός και καθηγητής πανεπιστημίου. Σε ερευνητικό επίπεδο εκπόνησε συστηματικές εργασίες για την καταπολέμηση του εξανθηματικού τύφου.

Καθηγητής της Πειραματικής φαρμακολογίας και διευθυντής του Φαρμακολογικού Ινστιτούτου του Εθνικού Πανεπιστημίου Αθηνών, το 1929 εξελέγη μέλος της Ακαδημίας των Αθηνών, και το 1935 πρόεδρος του Ανωτάτου υγειονομικού συμβουλίου. Ο Γεώργιος Ιωακείμογλου είναι από τους πρώτους ο οποίος συνέδεσε τη σύγχρονη ιατρική με την φαρμακολογία.

Έχοντας ολοκληρώσει την αναφορά του στους Μικρασιάτες επιστήμονες, ο κ. Χαρατζόπουλος έκλεισε την εισήγηση του, με το Ιωνικό Πανεπιστήμιο της Σμύρνης, το οποίο συστάθηκε χωρίς όμως να λειτουργήσει ποτέ.

Την αρχική ιδέα για τη σύσταση ενός νέου ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος είχε ο Ανδρέας Μιχαλακόπουλος, πολιτικός, στενός συνεργάτης του Ελευθερίου Βενιζέλου, που διετέλεσε και πρωθυπουργός της Ελλάδας. Αρχικά προτάθηκαν ως έδρες του Πανεπιστημίου, η Κωνσταντινούπολη και η Θεσσαλονίκη. Η ιδέα στη συνέχεια, καλλιεργήθηκε όταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος και ο Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή συναντήθηκαν τον Σεπτέμβριο του 1919 στο Παρίσι και τον επέλεξε για να συστήσει το Ανώτατο αυτό ίδρυμα.

Η γλώσσα των μαθημάτων στο Πανεπιστήμιο θα ήταν η Ελληνική και η Τουρκική, χωρίς να αποκλείονται και άλλες. Το διδακτικό προσωπικό θα το αποτελούσαν τακτικοί και έκτακτοι καθηγητές, επιμελητές και βοηθοί. Το Πανεπιστήμιο θα αποτελούσαν οι εξής σχολές: Γεωπονική και φυσικών επιστημών, Ανατολικών γλωσσών και ανατολικού πολιτισμού, Δημοσίων υπαλλήλων, Εμπορική, Χωροσταθμών και εργοδηγών, Ανώτερο μουσουλμανικό ιεροδιδασκαλείο, και Ινστιτούτο υγιεινής.

Το Ιωνικό Πανεπιστήμιο της Σμύρνης, ήταν το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, το οποίο σχεδιάστηκε και ήταν προγραμματισμένο να λειτουργήσει στη Σμύρνη κατά την διάρκεια της Ελληνικής Διοικήσεως. Η Μικρασιατική Καταστροφή, που επήλθε

τον Σεπτέμβριο του 1922, ανέτρεψε όλ' αυτά τα σχέδια και το Ιωνικό Πανεπιστήμιο της Σμύρνης ουδέποτε λειτούργησε.

Και ολοκλήρωσε την παρουσίαση του ο κ. Χαρατζόπουλος, με τα λόγια του ακαδημαϊκού Κωνσταντίνου Δεσποτόπουλου:

«... είναι τεράστιες οι αρνητικές συνέπειες της Συμφοράς του 1922, παρηγορεί όμως η κατορθωμένη από την αρχαιότητα κρίσιμη συμβολή του Μικρασιατικού Ελληνισμού στην προαγωγή του ανθρωπίνου γένους.»

[Την εσπερίδα μπορείτε να παρακολουθήσετε εδώ:](#)

Του Σταμάτη Μιχαλακόπουλου / Ι. Ν. Ευαγγελιστριάς Πειραιώς